

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 661/2018-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. decembra 2018 zloženom z predsedníčky senátu Ľudmily Gajdošíkovej, zo sudcu Miroslava Duriša a Ladislava Orosza (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKČIA], a [REDAKČIA], zastúpených advokátskou kanceláriou BANÍK & Partners s. r. o., Košická 4984/46, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Tomáš Baník, ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Trenčín č. k. 11 C 48/2017-27 z 1. decembra 2017, uznesením Okresného súdu Trenčín č. k. 11 C 48/2017-28 z 1. decembra 2017, uznesením Okresného súdu Trenčín č. k. 11 C 48/2017-33 zo 7. júna 2018, ako aj uznesením Okresného súdu Trenčín č. k. 11 C 48/2017-35 zo 7. júna 2018, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKČIA] a [REDAKČIA] o d m i e t a .

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. augusta 2018 doručená sťažnosť [redacted], a [redacted] [redacted] (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátskou kanceláriou BANÍK & Partners s. r. o., Košická 4984/46, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Tomáš Baník, ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) č. k. 11 C 48/2017-27 z 1. decembra 2017, uznesením okresného súdu č. k. 11 C 48/2017-28 z 1. decembra 2017 (ďalej spolu aj „napadnuté uznesenia z 1. decembra 2017“), uznesením okresného súdu č. k. 11 C 48/2017-33 zo 7. júna 2018 a uznesením okresného súdu č. k. 11 C 48/2017-35 zo 7. júna 2018 (ďalej spolu aj „napadnuté uznesenia zo 7. júna 2018“).

Zo sťažnosti a z pripojených príloh vyplýva, sťažovatelia boli v procesnom postavení žalobcov účastníkmi konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 11 C 48/2017 o náhradu nemajetkovej ujmy z titulu usmrtenia manželky a matky sťažovateľov pri dopravnej nehode (cestujúca v autobuse, pozn.). Žalovanými v konaní boli [redacted] [redacted], ako prevádzkovateľ autobusu a [redacted] ako poisťiteľ. Trestné stíhanie vo veci prečinu všeobecného ohrozenia bolo zastavené pre neprípustnosť trestného stíhania, keďže vodič autobusu v súvislosti s dopravnou nehodou zahynul.

Napadnutými uzneseniami z 1. decembra 2017 vydanými vyšším súdnym úradníkom bolo zastavené konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku, na úhradu ktorého boli sťažovatelia vyzvaní okresným súdom podľa položky 7b písm. b) sadzobníka súdnych poplatkov [príloha zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch

a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“)], pričom v lehote určenej súdom poplatok uhradený nebol.

Proti napadnutým uzneseniam vydaným vyšším súdnym úradníkom podali sťažovatelia sťažnosti, v ktorých namietali, že sa na nich analogicky vzťahuje osobné oslobodenie od súdneho poplatku podľa § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch, keďže sú osobami poškodenými trestným činom a nimi žalovaná nemajetková ujma bola spôsobená trestným činom.

O sťažnostiach rozhodol okresný súd napadnutými uzneseniami zo 7. júna 2018 (vydanými sudcom, pozn.) tak, že sťažnosti sťažovateľov ako nedôvodné zamietol, pretože dospel k záveru, že nepreukázali splnenie zákonom ustanovených podmienok pre oslobodenie od súdneho poplatku.

Sťažovatelia v sťažnosti namietajú, že im bola odňatá možnosť konať pred súdom v dôsledku príliš formalistického výkladu zákonného dôvodu oslobodenia od súdneho poplatku. V tejto súvislosti argumentujú najmä:

«Proti uzneseniam zo dňa 01. 12. 2017 podali Sťažovatelia v zmysle § 239 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) sťažnosti, v ktorých poukázali na tú skutočnosť, že v súvislosti s tragickou udalosťou bolo uznesením Okresného riaditeľstva PZ v Bratislave III zo dňa 27. 04. 2016, ČVS: ORP-633/1-VYS-B3-2014, ktoré nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť dňa 25. 08. 2016, zastavené trestné stíhanie vo veci prečinu všeobecného ohrozenia podľa § 285 ods. 1, ods. 3 písm. a), b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, a to v zmysle § 215 ods. 1 písm. d) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“). Z vykonaného dokazovania mal vyšetrovateľ Policajného zboru za preukázané, že skutok sa stal a že tento vykazuje všetky znaky určitého trestného činu, jeho stíhanie je však vzhľadom na úmrtie páchatel'a neprípustné v zmysle § 9 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku.

Z hľadiska trestného práva sú tak Sťažovatelia osobami poškodenými podľa § 46 ods. 1 Trestného poriadku, nakoľko ako pozostalým po usmrtenej osobe im vznikla v súvislosti s trestným činom škoda (nemajetková ujma), ktorú by boli v rámci trestného

konania oprávnení uplatniť. Niet tak pochyb o tom, že Sťažovatelia sú v konaní o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy oslobodení od platenia súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 2 písm. j) zákona č. 71/1992 Zb.

O sťažnostiach Sťažovateľov rozhodol Okresný súd Trenčín tak, že tieto obe uznesením zo dňa 07. 06. 2018, sp. zn. 11 C/48/2017-33 a uznesením zo dňa 07. 06. 2018 sp. zn. 11 C/48/2017-35 (ďalej len „uznesenia zo dňa 07. 06. 2018“), ako nedôvodné podľa § 250 ods. 1 CSP zamietol. Argumentoval tým, že ust. § 4 ods. 2 písm. j) zákona č. 71/1992 Zb. predpokladá spáchanie trestného činu, nakoľko však v prípade Sťažovateľov bolo trestné stíhanie zastavené, súd nie je v civilnom sporovom konaní o ochranu osobnosti na účely posúdenia vzniku poplatkovej povinnosti oprávnený skúmať, či došlo k spáchaniu trestného činu, teda či nemajetková ujma bola spôsobená trestným činom, alebo nie, kde zodpovedanie tejto otázky je vyhradené výlučne súdu v trestnom konaní...

V nadväznosti na vyššie uvedené Sťažovatelia poukazujú na skutočnosť, že Okresný súd Trenčín svojimi uzneseniami zo dňa 01. 12. 2017 porušil právo Sťažovateľov byť účastníkom súdneho konania a právo na vydanie rozhodnutia vo veci samej, keď rozhodol o zastavení konania na základe domnejšej existencie poplatkovej povinnosti na strane žalobcov. Týmto postupom Okresného súdu Trenčín došlo k faktickému odňatiu možnosti Sťažovateľov konať pred súdom a k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu v zmysle č. 46 ods. 1 Ústavy SR. Okresný súd Trenčín mohol toto pochybenie odstrániť autoremedúrou v nadväznosti na podanú sťažnosť (§ 250 ods. 2 CSP), pričom však túto možnosť nevyužil a svoje pochybenie potvrdil.

Zastavenie trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku s poukazom na § 9 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku nemožno v prejednávanej veci automaticky vykladať v tom zmysle, že nedošlo k spáchaniu trestného činu, práve naopak, skutok pre ktorý sa viedlo trestné stíhanie sa stal, tento vykazuje znaky skutkovej podstaty trestného činu, jeho stíhanie je však ex lege neprípustné.

Ust. § 4 ods. 2 písm. j) zákona č. 71/1992 Zb. navyše ani nepredpokladá rozhodnutie súdu o spáchaní trestného činu pre oslobodenie od poplatku, takýto postup by bol porušením zásady zákazu výkladu zákona contra legem a zásady právnej istoty, pretože by v neprimeranej miere znevýhodňoval právne postavenie tých žalobcov, ktorým bola spôsobená nemajetková ujma. pričom pôvodca zásahu nie je trestne zodpovedný.

Vyššie uvedeným postupom Okresného súdu Trenčín došlo k porušeniu práva Sťažovateľov na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru tým, že Sťažovateľom bolo z praktického a efektívneho hľadiska ich právo odopreté striktnou interpretáciou (nadmerným formalizmom) zo strany Porušovateľa tak, ako na to poukazuje aj Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach...»

Na základe citovanej argumentácie sťažovateľa navrhujú ústavnému súdu, aby po prijatí ich sťažnosti na ďalšie konanie vydal nález, ktorým vysloví porušenie ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými uzneseniami okresného súdu z 1. decembra 2017 a zo 7. júna 2018, napadnuté uznesenia zruší a vráti vec okresnému súdu na ďalšie konanie a prizná im úhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy

podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

II.1 K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov napadnutými uzneseniami okresného súdu z 1. decembra 2017

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a uplatní sa až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť (a aj domáhal) využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

Proti napadnutým uzneseniam z 1. decembra 2017 vydaným vyšším súdnym úradníkom mohli sťažovatelia podať sťažnosť, čo aj využili. O ich sťažnostiach bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť sudca okresného súdu. Právomoc sudcu okresného súdu rozhodnúť o sťažnostiach sťažovateľov v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu. Ústavný súd preto túto časť ich sťažnosti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

II.2 K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov napadnutými uzneseniami okresného súdu zo 7. júna 2018

Pri predbežnom prerokovaní tejto časti sťažnosti sa ústavný súd sústredil na posúdenie, či ju nemožno považovať za zjavne neopodstatnenú. Z už citovaného § 5 ods. 2 zákona o ústavnom súde totiž vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či nie je zjavne neopodstatnená.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď napadnutým postupom alebo napadnutým rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom alebo napadnutým rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú preto možno považovať sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je účelom práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu viazaného

procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu, vo veci konať a rozhodnúť (m. m. II. ÚS 88/01). Súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (m. m. IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na právne a skutkovo relevantné (ťažiskové) otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (porov. právnu vetu nálezu III. ÚS 260/07; ďalej napr. aj II. ÚS 439/2016).

Ústavný súd v súvislosti s predbežným prerokovaním sťažnosti považuje za potrebné poukázať aj na svoje ústavné postavenie, z ktorého vyplýva, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (m. m. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06).

Do rozhodovania o splnení podmienok zákonného oslobodenia od súdneho poplatku ústavný súd vo všeobecnosti vstupuje iba za celkom ojedinelých okolností, ktoré možno charakterizovať ako ústavne neakceptovateľný procesný exces, pretože ide o aplikáciu (jednoduchého) podústavného práva, ktorá patrí zásadne všeobecným súdom. V posudzovanom prípade sťažovatelia argumentujú, že im okresný súd odňal možnosť konať pred súdom v súvislosti so zastavením konania pre nezaplatenie súdneho poplatku v osobitnej procesnej situácii, pričom ide podľa ich názoru o taký zásah do ich procesného postavenia, ktorý sa týka samotného účel a obsahu základného práva na súdnu ochranu. Sťažovatelia upozorňujú na to, že v ich veci ide o právne špecifickú (zastavenie trestného stíhania, ktoré nie je možné viesť proti zomrelému) a ľudsky citlivú situáciu (úmrtie matky a manželky sťažovateľov v dôsledku dopravnej nehody).

V nadväznosti na uvedené ústavný súd poukazuje na relevantnú judikatúru (napr. rozsudok z 19. 6. 2001 vo veci Kreuz proti Poľsku, bod 60; obdobne aj II. ÚS 281/2017), z ktorej vyplýva, že povinnosť zaplatiť súdny poplatok v súvislosti s podaním civilnej žaloby nemôže byť považovaná za obmedzenie práva na prístup k súdu, ktoré by bolo samo osebe nezlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru. Na druhej strane, výška poplatku posudzovaná v rámci osobitných okolností daného prípadu vrátane povinnosti dotknutej osoby poplatok v takejto výške zaplatiť, ako aj fáza konania, v ktorej bolo takéto obmedzenie prístupu aplikované, sú faktory ktoré zohrávajú svoju úlohu pri rozhodovaní, či tejto osobe bolo alebo nebolo zachované právo na prístup k súdu (napr. rozsudok z 28. 10. 1998 vo veci Aït-Mouhoub proti Francúzsku, bod 57; rozsudok z 13. 7. 1995 vo veci Tolstoy-Miloslavsky proti Spojenému kráľovstvu, bod 63).

Podstatou sťažostnej argumentácie vo vzťahu k namietanému porušeniu sťažovateľmi označených práv napadnutými uzneseniami okresného súdu zo 7. júna 2018 (vydanými sudcom, pozn.) je namietané odňatie možnosti konať pred súdom v dôsledku nesprávnej aplikácie zákonom ustanoveného oslobodenia od platenia súdneho poplatku podľa § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch, ktoré okresný súd v rozpore s názorom sťažovateľov vyhodnotil ako neaplikovateľné na ich právnu vec.

V súvislosti so sťažnostnou argumentáciou ústavný súd upriamuje pozornosť na relevantnú časť napadnutých uznesení okresného súdu zo 7. júna 2018 (ich obsah je vecne totožný vo vzťahu k obom sťažovateľom, pozn.), kde sa okrem iného uvádza:

„Podľa § 4 ods. 2 písm. j) ZoSP, od poplatku je oslobodený, žalobca v konaní o náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, ktoré mu boli spôsobené trestným činom.

Žalobcovia v 1/ a 2/ rade odvodzujú svoj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako dôsledok neoprávneného zásahu do ich osobnostných práv chránených ust. § 11 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka, pričom pri dopravnej nehode zo dňa 05. 09. 2014 bola cudzím zavinením, šokujúco a nepredvídateľne usmrtená manželka žalobcu v 1/ rade a matka žalovaného v 2/ rade a týmto protiprávnym konaním tretej osoby došlo k nezvratnému zásahu do ich práva na súkromie a rodinný život. V súvislosti s tragickou udalosťou bolo uznesením Okresného riaditeľstva PZ v Bratislave III zo dňa 27. 04. 2016, ČVS: ORP-633/1-VYS-B3-2014, ktoré nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť dňa 25. 08. 2016, zastavené trestné stíhanie vo veci prečinu všeobecného ohrozenia podľa § 285 ods. 1, ods. 3 písm. a.), b.) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona, a to v zmysle § 215 ods. 1 písm. d.) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (trestné stíhanie je neprípustné proti tomu, kto zomrel).

V zmysle ustanovenia § 4 ods. 2 písm. j) ZoSP, poškodený ktorý si svoje nároky uplatňuje v trestnom konaní, nemusí platiť žiadny poplatok. Ak si však uplatňoval náhradu škody v občianskoprávnom konaní, bol podľa právnej úpravy účinnej do novely zákona o súdnych poplatkoch oslobodený, len ak mu vznikla škoda v súvislosti s ublížením na zdraví. Uvedená novela však rozšírila osobné zákonné oslobodenie od poplatku žalobcu v konaní o náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, ktoré mu vznikli v príčinnej súvislosti s akýmkoľvek trestným činom. Zákon nezužuje toto oslobodenie len na osobu samotného poškodeného, preto pre vznik nároku na oslobodenie podľa tohto ustanovenia je rozhodujúca len právna povaha nároku, t. j. náhrada škody alebo nemajetkovej ujmy a príčina jeho vzniku t. j. trestný čin. Nakoľko však v prípade žalobcov v 1/ a 2 /rade trestné stíhanie bolo zastavené, súd v občianskoprávnom sporovom konaní o ochranu osobnosti nie je na účely posúdenia vzniku poplatkovej povinnosti oprávnený skúmať, či došlo k spáchaniu trestného činu, teda či uplatnená nemajetková ujma bola spôsobená trestným činom, nakoľko zodpovedanie tejto otázky je vyhradené súdu v trestnom konaní.

Súd po preskúmaní sťažnosti podanej žalobcom I/ dospel k záveru, že táto nie dôvodná, nakoľko žalobca I/ nepreukázal splnenie zákonných podmienok pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Súd preto postupoval podľa § 250 ods. 1 CSP a sťažnosť ako nedôvodnú zamietol.“

V nadväznosti na argumentáciu sťažovateľov ústavný súd považuje za vhodné poukázať na stabilizovanú rozhodovaciu prax všeobecných súdov v porovnateľných veciach, v ktorej sa uvádza, že podkladom pre záver súdu, či sa na určité občianske súdne konanie alebo jeho účastníkov vzťahuje oslobodenie v zmysle § 4 ods. 1 a 2 zákona o súdnych poplatkoch, je spravidla obsah návrhu na začatie konania. Zákon ukladá navrhovateľovi povinnosť uviesť vždy už v návrhu rozhodujúce skutočnosti. Tie majú súdu umožniť, aby daný právny vzťah a z neho vyvodzovaný nárok analyzoval a právne kvalifikoval z aspektov významných z hľadiska poplatkového, procesnoprávneho, ako aj z hľadiska rozhodnutia vo veci samej. Navrhovateľ je povinný svoj nárok skutkovo vymedziť, nemusí ho však právne vyhodnotiť a zdôvodniť, lebo je vecou súdu, aby podal jeho právnu kvalifikáciu (Najvyšší súd Slovenskej republiky, sp. zn. 2 Cdo 127/2013).

Je zjavné, že účelom predmetného zákonom ustanoveného oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorého uplatnenia sa sťažovatelia domáhajú, je uľahčiť prístup k súdu osobe poškodenej na svojich právach mimoriadne závažným protiprávnym konaním, ktoré právny poriadok definuje ako trestný čin. Predpokladom nespochybniteľnej aplikácie predmetného ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch je existencia právoplatného rozhodnutia trestného súdu o tom, že trestný čin (ktorý zapríčinil žalovanú nemajetkovú ujmu) bol spáchaný.

V judikatúre všeobecných súdov (napr. uznesenie Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co 157/2015) sa extenzívnym výkladom v prospech poškodeného pristúpilo k aplikácii oslobodenia od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 2 písm. j) zákona o súdnych poplatkoch aj na tie prípady, keď trestné stíhanie len prebieha a ešte nebolo právoplatne ukončené, ak žalobca tvrdenie o porušení svojich práv kauzálne spája s trestným činom, o ktorom prebieha konanie. V takejto procesnej situácii však je potenciálne možné,

že procesné tvrdenia žalobcu o spáchaní trestného činu sa v konaní o merite preukáže právoplatným rozsudkom na to povolanej autority.

V prípade sťažovateľov však o takýto prípad nejde, keďže už pred podaním žaloby bolo trestné stíhanie ako neprípustné zastavené. Procesné tvrdenie obsiahnuté v žalobe (na účely oslobodenia od súdneho poplatku) o kauzálnej súvislosti uplatňovaného nároku s trestným činom teda už v čase podania žaloby bolo preukázateľne vyvrátené. Dôvodom je objektívna ničím nereparovateľná skutočnosť (smrť podozrivého zo spáchania trestného činu), ktorej zákonným následkom je zastavenie trestného stíhania.

Argumentácia sťažovateľov, že ide o skutok, ktorý splňal znaky skutkovej podstaty trestného činu, nemá pre rozhodovanie okresného súdu, ktorý je v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy viazaný platnou a účinnou právnou úpravou oslobodenia od súdneho poplatku, právny význam. Námietka síce v rovine úvahy *de lege ferenda* (či by si „nezaslúžili“ oslobodenie aj prípady žalobcov, ktorým vznikla nemajetková ujma v súvislosti s činom, pri ktorom je procesne neprípustné trestné stíhanie alebo s tzv. „činom inak trestným“) sa z hľadiska spravodlivosti javí ako plne legitímna (ústavný súd sa s ňou vie stotožniť), avšak takýto postup nezodpovedá procesnej úprave *de lege lata*.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd poukazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, v zmysle ktorej postup, resp. rozhodnutie všeobecného súdu, ktoré je v súlade s platným a účinným zákonom, nemožno kvalifikovať ako porušovanie základných ľudských práv (napr. I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97, II. ÚS 81/00).

S poukazom na uvedené teda nemožno považovať výklad a aplikáciu platného procesného práva uskutočnené okresným súdom vo veci sťažovateľov za natoľko formalistický, že by v dôsledku neho bolo možné reálne uvažovať o porušení sťažovateľmi označeného základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru po prípadnom prijatí tejto časti sťažnosti na ďalšie konanie.

Na tomto základe ústavný súd túto časť sťažnosti pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Nad rámec tohto rozhodnutia ústavný súd vzhľadom na mimoriadnu citlivosť vecí sťažovateľov poznamenáva, že napriek tomu, že podmienky zákonom ustanoveného oslobodenia od súdnych poplatkov v zmysle záverov okresného súdu vyjadrených v napadnutých uzneseniach nespĺnili, boli procesne oprávnení požiadať o priznanie oslobodenia od platenia súdneho poplatku z osobných a majetkových dôvodov, ak to ich pomery odôvodňovali.

Po odmietnutí sťažnosti ako celku bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa s ďalšími návrhmi sťažovateľov obsiahnutými v predbežne prerokovanej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. decembra 2018